

[Augsburg], [Dezember 1567/Januar 1568]

An [Johannes Crato von Krafftheim]

UB Breslau, Ms. 9820 (Rehdigeriana 246), Nr. 354 (fol. 466r-467v) (ein Abschnitt nicht eigenhändig).

S. Duabus E. T. epistolis, quarum altera 15. altera 29. Nouembris data est, respondeo. Libellos te parum exhilarasse, atque etiam Isocratem, me inscio (Ea enim de causa rudem ad Cons[ulem] mittebam, vt sine mora Viennam perferretur) ineptissimè compactum, offendisse, facile conijcio. Nunc alieni peccati corrigendi causa, paulò minus deformem mitto. Nihil enim in eo est elegans et commodum. Atque adeò miror quid Oporino in mentem venerit, vt non potius forma quarta excuderet, aut octaua grandiore, vt vno volumine libellus compingi posset. Sed suum ille et iudicium et commodum sequitur. Commentarios Isocraticos excusos videndi paruam habeo spem. Ita variè tergiuersatur, nunc de tempore, nunc de forma, nunc de autore vel coniungendo vel omittendo dubitans, et nodum in scirpo quaerens. Summa denique huc redit, vt tumidi hi libelli prius distrahantur. quod quando futurum sit, Deus nouit. Willeriani quidem iacent. De dedicatione omnino E. T. assentior. Sed praefationem tum scribam, si eò vsque vixero, dum praelo subijciatur, neque alium patronum quaero, quam clementiss[imum] Caesarem, cuius Maiestatem, vt Deus opt[imus] Max[imus] regat, gubernet, defendat, conseruet, et omnia consilia, omnes actiones bene fortunet, et quotidie et ex animo precor, eoqüe magis, quod habeo illustre Caesareae Maiestatis μνημόσυνον, perelegantem calicem auratum, trium ferè marcarum pondere, et ea magnitudine, vt operculum, iustum haustum, ipse calix sextarium nostratem capiat. In summo operculo sunt insignia Caesarea, coloribus expressa, cum hac inscriptione MAX[imilianus] II. ROM[anorum] IMP[erator] S[emper] A[ugustus] HIERO[nymo] WOLFIO μνημόσυνον.

Huic subijcitur meum distichon

Hunc calicem, Caesar, mihi, Maximiane, dedisti.

Det tibi perpetuò prospera fata Deus.

In ipso calice, praeter caetera emblemata, versus pedem tres Sirenes sunt expressae, cum inscriptione, ισοκράτους Σειρήν. Infimum locum fundi exterioris mea occupant insignia. Haec scribo, vt me non semper αὐστηρὸν, sed aliquando etiam φιλόκαλον esse videas. Meditor enim vt Demea ille, esse affabilis. Sed, si non bene procedit, vnà cum illo, ἀπειρόκαλος fio. Non tamen plebem, vt ille, paulatim primulùm facio meam: sed gratum animum et debitam erga C[aesaream] M[aiestatem] obseruantiam hoc monimento etiam ad posteros testatam volo. Neque hunc calicem decimo tandem mense ab aurifabro ...rtum, vnquam vel labris admoueo, vel aspicio, quin et C[aesareae] M[aiestati] et T. E. faustissima quaeque precer, et pro salute Caesaris, alijs propinem, si qui forte me conueniunt. Has nugas, vt pro astrologicis admittas, etiam atque etiam rogo. Vranien habeo parum propiciam, et illi vicissim succenseo, μάντει κακῶν οὖσῃ. Quae quid tibi praedicat (Neque enim τὸ θέμα neque τὰ ἀποκαταστάσιε τὰ ἐνιαυσιαία certò scio) equidem ignoro: mea verò annua reuersio et loculos mihi exhaustit, et gratiam minuit, et valetudinem afflit, et labores auget, et famam depeculatur. Exitit enim quidam Frisius, Suffrydus Petrus, homo nec indoctus nec indisertus, Canteri amicus, qui 5 orationib[us] de graecae linguae laudibus editis, Wolfium non quidem nominet, sed ita describat, vt vel caecus videat (modò lucubrationes meas norit) me et infra omnes infimos literatos homines abijci, et ob versionem Demosthenicam sceleris argui. Addit autem ad versiculos quosdam meos, olim ad Carinum scriptos et 2. Demosthenis editioni additos, qui sunt huiusmodi:

Denique discessum post tot benefacta paranti

Hanc dedit (est vestis quae mihi sola) togam.

Haec me Romanum multis facit esse videri.

Quae si non splendet, num minus illa tegit?

Qui cum nihil habeant arrogans, et graeci Latineque antecedant, quibus infantiam meam, ac potius barbariem confiteor, et ad graeca legenda studiosos adhortor: tamen isti tantam inuidiae bilem concitarunt, vt in haec verba erumpat:

Dionysius quidem Siciliae tyrannus, cum Ioui Olympio laneum pallium injiceret, aureo detracto, sacrilegium suum hoc colore extenuabat: quod aureum aestate graue, hyeme frigidum, laneum uero ad utrumque tempus accommodatum diceret. Sed si quis Demostheni, detracto puro, integro atque decenti pallio, sordidam, laceram et incongruam togam injiciat, quid tandem sceleri suo praetexet? Quod si ergo Demosthenes in uitam reuocatus, hodie scripta sua sic transformata uideat, nonne meritò dicat, Quid hoc mali est? hactenus mihi cum tineis et blattis lucta fuit: nunc etiam cogar inuidentibus septa capris uineam meam dedere? An hoc hominum genus oratione sua dictionis meae pondus assecuturum sese confidit? Ego natus Athenis, ut inter oratores aetatis meae princeps essem, tantum studij in artem dicendi contuli, ut ea quoque uincerem impedimenta, quae mihi natura ipsa obiecerat: et nunc isti, quorum patria lingua barbara est, qui nullas in foro causas egerunt, qui industriam suam quaestu terminant, orationes meas Latinas faciunt. In operibus meis est uniformis oratio, eademque numeris omnibus absoluta: isti nunc eam ueluti Penthei membra discerpunt, et suam quisque praedam peculiari modo foedat. Ad mei imitationem praestantissima quaeque ingenia sese componere solebant: nunc istorum uersionibus est peruersum, quicquid in me admiratione dignum fuerat. Mea eloquentia etiam aduersarijs meis ueneranda fuit: istorum balbutiem ne amici quidem ferant sui. Ad me audiendum uniuersa quondam confluxit Graecia: istorum oratio nonne iure optimo digna sit, quae thermas refrigeret Neronianas?

Haec lucubrationum mearum praemia sunt, et quidem ab ijs profecta, qui haud dubiè mea barbarie ad Atticismos peruererunt, qui meus scopus fuit. Nam caetera quae scribit, nimis vera esse fateor. illud falsissimum, me industriam meam quaestu terminare, qui quidem talis et tantus fuit hactenus, (exceptis semibarbaris scriptoribus, Zonara et Suida, quos mercede conductus, verti) vt ne vnum quidem annum me alere vnquam potuisset. Primam editionem Isocratis Senatus Norimbergensis 100 taleris remuneratus est. Sed ego interim 15 menses quasi in exilio egeram, in illorum vrbe et seruitio fideli, capitalibus insidijs appetitus. Secundam et tertiam dedicationem, idem ne responso quidem est dignatus, quartam superbè aspernatus, cum per amicos, procerum quorundam animos explorassem. Demosthenem humeris meis Augustam pertuli. Ornatum aliquo sumptu meo D. Io[anni] Iacobo Fuggero oblatus, per causam valetudinis, exclusus sum. Longo tempore tempore post, 40 f. me remuneratus est, cum de pollicitationibus quorundam, aureos montes somniarem. Et vt ingenuè fatear stulticiam meam, nulla per omnem aetatem externa re grauius, quam tantae spei frustratione, fui consternatus. Recepit ille quidem me in aedes suas non multò post redditum è Gallia, et ad mensam suam admisit, non quod me tanti faceret, sed quod me ab alijs magni fieri intelligeret, 6 annos conficiendis indicibus, molestissimo et indigno labore, consumpsi, circiter 100 Δ pecuniae praesentis in aedes illius intuli. Tum dimissus, cum me quietiorem fore sperabam, cum paucis libellis et vestibus, aeris alieni f. 40 circiter extuli. Nam pro secunda editione, cui Aeschinis orationes et epistolae accesserant, ne gratiae quidem vlo verbo ab illo actae mihi sunt. Hic ergo quaestus est, quo industria Wolfij terminatur.¹ Nam typographica quidem munera plus mihi nocent, quam commodant. Neque enim ij quibus libelli donantur quicquam rependunt, aut certè non tantum, quanti mihi tabellarij et vectura constant: neque ego in donando hamos imitor, sed voluntatem meam erga patronos et amicos, vt possum, declaro. Interim ferè nullus est vel Academicus vel scholasticus professor Isocratis et Demosthenis, quin ex ignominia Wolfij laudem captet, et scriptis etiam mandet αισχρῶν ἀπ' ἔργων οὐχὶ δὴ καλοὺς λόγους. Quae cum considero, et valetudinis detimenta cum iactura

suauissimae lectionis comparo: non quidem in Anticyras me relegandum censeo (Neque enim volens, sed officij quadam ratione coactus, insanire pergo) sed me ἄθλιον φύσει ἀνθρωπον εἶναι agnosco, et quia natura est immutabilis, hoc fatum meum aequi boniqüe faciendum esse duco. Quid enim vel dolendo, vel conquerendo proficitur? Illud quidem, vt pluribus sim ridiculus quam miserabilis, atque etiam in miseria inuidiosus intra figulos. Quid dicam de sordidis operis, qui hac aetate, et apud nonnullos bonos viros existimatione γηράσκω παισὶν β καὶ α λέγων, et in auditoribus vacuo auditorio nihil nisi pueriles nugas tractem? Ac meliora sperare, neque respublica, in extremo versans discrimine, neque aetas ingrauescens, neque huius loci conditio, me sinit. Vnicus portus est καρτειρία, καὶ ἐλπὶς ἀμείνονος ζωῆς. καὶ ταῦτα μὲν δὴ ταύτῃ. De Reusnero nondum despero. ἔσται αὐτῷ τὰ πράγματα μαθήματα. Te à Caesarea Maiestate in aula retineri, et honorificum tibi, et vtile, et expetendum esse duco. Habent illa suas molestias, sua incommoda, addo etiam pericula. Quid tum? An extra aulam mali nihil est? Meministi quemadmodum populares tui te tractarunt? An non praestat nutum Caesaris clementissimi obseruare: quām ... cuiusuis cerdonis ferre supercilium et sordes? Iam per... si quid est, id tibi cum C[aesarea] M[aiestate] commune est, à cuius latere quasi non discedis: ita vt vel honesta incommodorum perpessio, vel salutaris declinatio cum tanto monarcha et minus grauis et expeditior futura esse videatur. Petijsti à me verbosam epistolam, ego verò nugarum plenam, et indecoram (liberius enim tecum ago, quam vel fortunae tuae splendor, vel mea tenuitas ferat) humanitate tua fretus, mitto. Quam vt in optimam partem accipias, nec ex aulicis, artifices aestimes, etiam atque etiam rogo. Quod te facturum, eò magis confido, quod Musas meas, vel potius nugas esse aliquid, tum sentire visus es, cum tui quoque mentionem in illis te velle fieri significasti. Qua eadem voluntate si adhuc es, occasionem habere videor eius rei. Nam cum Oporinus recognitionem commentariorum in officia Ciceronis efflagitasset (etsi hos quoque vt Isocraticos, non imprimit, sed opprimit) caeterorum etiam libellorum annotationes relegendas et amicis inscribendas duxi, Catonis Carino seni, Laelij Hauenreutero Argentinensi medico, Somnij Achilli nostro. Paradoxa restant, quae si non aspernaberis, tua esse volo: ... non quod te illa, simplicis veritatis amicum, delectent, sed ... qualemcumque grati erga te animi declarandi, et amicitiae confirmandae occasionem non video meliorem.²

¹Am Rand von der Hand Wolfs: ... id praeterij, quod mihi capitale esse poterit, ... pontificij conata per...erunt, meum nomen et in Halicum et Hispanicum haereticorum catalogum esse relatum. ... dantur lucubrationes meae in Hispanijs sed obliterate Wolfij nomine. Vnde conclusi fore post meum obitum, vt monachus aliquis Iesuiticus, ...ilita furtiu ... li, et paucis mutatis, omnes conuersiones meas, cum insectatione mei nominis, ... it vendicaturus. ἀλλ' οὐ φροντὶς ἵπποκλείδῃ. τῶν γὰρ θανόντων ἄλγος οὐδεν ἀπτεται. Nam qui me viuente tale aliquid conatus fuerit: editionibus toties repetitis, et codicibus per totam Europam sparsis, risum pro laude reportabit. // ²Am unteren Rand von der Hand Wolfs: Literas inclusas rogo ne E. T. grauetur reddendas curare.